

Iwona ZDONEK, Anna MULARCZYK
Politechnika Śląska, Wydział Organizacji i Zarządzania
iwona.zdonek@polsl.pl; anna.mularczyk@polsl.pl

ANALIZA DZIAŁALNOŚCI OŚRODKÓW EDUKACJI TWÓRCZEJ Z PERSPEKTYWY KSZTAŁTOWANIA SIĘ KLASY KREATYWNEJ W POLSKIM SPOŁECZEŃSTWIE

Streszczenie. Artykuł nawiązuje do prac R. Floridy i kształtowanej przez niego koncepcji klasy kreatywnej [4]. Przeanalizowano w nim działalność jednego z aktorów tej klasy w Polsce, tj. ośrodków edukacji twórczej. Analizy tej dokonano z perspektywy wpływu działalności tych ośrodków na potencjał twórczy młodego pokolenia, jako przyszłych pracowników klasy kreatywnej.

Słowa kluczowe: kreatywność, klasa kreatywna, ośrodki edukacji twórczej, potencjał pracowników

THE ANALYSIS OF CREATIVE EDUCATION CENTERS FROM THE PERSPECTIVE OF SHAPING THE CREATIVE CLASS IN POLISH SOCIETY

Summary. The article is related to the notion of creative class shaped by R. Florida in his works. It examines the activity of creative education centres. These centres are one of the actors of creative industries which have the crucial influence to set up the creative employees in our society.

Keywords: creativity, creative class, creative education centers, potential employees

Wstęp

Obok tak popularnego pojęcia jak społeczeństwo informacyjne, często stosowanym terminem jest gospodarka kreatywna. Dominującą rolę w tej gospodarce przypisuje się klasie

kreatywnej¹, której wyróżniającą cechą jest generowanie wartości ekonomicznej, bazującej na twórczości i kreatywności tej klasy. Kreatywność traktowana jest jako zasób kształtujący zachowania społeczne nie tylko w sferze związanej ze sztuką, ale przede wszystkim w sferach technologicznej i ekonomicznej². Na tej podstawie wyróżnia się również sektor kreatywny w gospodarce, czyli taki, który swą działalność opiera na własności intelektualnej, mającej swe korzenie w kulturze i nauce³. W skład tego sektora, oprócz typowych dziedzin z zakresu sztuki, wchodzi także: ICT (Information and Communication Technology), B+R (Badania i Rozwój), usługi finansowe oraz prawne. Charakteryzują się one dużym nasyceniem wiedzą i nazywane są dziedzinami kreatywnymi. Obecnie zauważa się wzrost zatrudnienia w tych dziedzinach, co oznacza intensywny ich rozwój. Trudno nie zauważyć więc, że kreatywność to obecnie najbardziej pożądana cecha współczesnych pracowników. Wiedząc o tym można próbować doszukiwać się w naszym społeczeństwie postaw związanych ze wzbudzaniem twórczości i kreatywności. Pewnym obrazem tych postaw może być zainteresowanie społeczeństwa kształceniem dzieci i młodzieży w ośrodkach ściśle związanych z kreatywnością, czyli ośrodkach edukacji twórczej. Celem artykułu jest odpowiedź na pytanie badawcze: Jak kształtuje się działalność takich ośrodków w aspekcie ilościowego ujęcia kształcącej się w nich młodzieży oraz dynamiki na przestrzeni ostatnich jedenastu lat?

Artykuł zorganizowano w sposób następujący: w rozdziale pierwszym przedstawiono ośrodki edukacji twórczej, jako uczestników sektora kreatywnego i składową klasy kreatywnej. W rozdziale drugim dokonano analizy działalności tych ośrodków pod kątem zainteresowania młodego pokolenia kształceniem się w takich placówkach. W rozdziale trzecim omówiono otrzymane wyniki analiz ilościowych.

1. Ośrodki edukacji twórczej jako aktorzy sektorów kreatywnych

Konieczność ciągłego wdrażania innowacji wymaga wysokiej kreatywności od współczesnych pracowników. W literaturze pojawiał się nawet termin określający takich pracowników, mianowicie R. Florida zaproponował termin **klasa kreatywna**, którym nazwał

¹ Florida R.: *Narodziny klasy kreatywnej*. Narodowe Centrum Kultury, Warszawa 2010, Andersen K.V., Bugge M.M., Hansen H.K., Isaksen A., Raunio M.: One size fits all? Applying the creative class thesis onto a Nordic context. *European Planning Studies* 2010, 18(10), p. 1591-1609, Gabe T., Colby K., Bell K.: Creative Occupations, Earnings, and the U.S. Rural-Urban Wage Gap. *Canadian Journal of Regional Science* 2007, 30(3).

² Por. Mellander C., Florida R.: *The Rise of Skills: Human Capital, the Creative Class and Regional Development*. CESIS Electronic Working Paper Series 2012, Paper No. 266; Boschma R.A., Fritsch M.: Creative class and regional growth – empirical evidence from eight European countries. *Jena Economic Research Papers* 2007, No. 2007-066, Polańska K.: Kreatywność w społeczeństwie informacyjnym. Przypadek serwisów społecznościowych. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Studia Informatica*, nr 30, 2012, s. 99-109.

³ Namyślak B.: Sektor kreatywny w gospodarce aglomeracji wrocławskiej. *Wiadomości Statystyczne*, nr 7, GUS, PTS, s. 36-47.

tę część społeczeństwa postindustrialnego, której praca jest ściśle związana z twórczością i kreatywnością. Oznacza to, że klasę kreatywną tworzą ludzie, którzy zwiększają wartość ekonomiczną przez swoją kreatywność⁴. Obejmuje ona ludzi pracujących w takich dyscyplinach, jak: sztuka, edukacja, inżynieria, prace badawczo-rozwojowe, projektowanie i media. R. Florida podzielił członków klasy kreatywnej na dwa sektory⁵:

- I. Pierwszy z nich to tzw. **superaktywny rdzeń**. Obejmuje on: naukowców, inżynierów, artystów, pisarzy, poetów, projektantów, architektów, wydawców i analityków. Ludzie tych zawodów wykonują pracę o kreatywności najwyższego rzędu. Oznacza to, że tworzą nowe formy i projekty, mające szerokie zastosowanie. Zajmują się wyszukiwaniem nowych problemów, a także ich rozwiązywaniem w nowatorski sposób.
- II. Drugi sektor klasy kreatywnej, wg R. Floridy, to tzw. **twórczy profesjonalści**. Obejmuje on ludzi działających w służbie zdrowia, sektorach związanych z usługami prawniczymi, finansowymi, zarządzania biznesem czy high-tech. Zajmują się oni twórczym rozwiązywaniem problemów, do czego są przygotowani dzięki gruntownej i rozległej wiedzy nabytej w procesie wyższej edukacji.

Rys. 1. Klasa kreatywna

Fig. 1. Creative class

Źródło: Oracowanie własne na podst. Florida R.: Narodziny klasy kreatywnej. Narodowe Centrum Kultury, Warszawa 2010, s. 83-84.

Działalność klasy kreatywnej widoczna jest w strukturze działających w gospodarce sektorów, określanych jako kreatywne. Analiza aktywności tych sektorów pozwoliła wytypować osiem grup uczestników⁶. Pierwszą z nich stanowią *wolni strzelcy (freelancerzy)*,

⁴ Por. R. Florida, Narodziny klasy kreatywnej... op.cit., s. 83.

⁵ Ibidem, s. 83-84.

⁶ Szultka S.: Klastry w sektorach kreatywnych – motory rozwoju miast i regionów. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2012, s. 40-50.

czyli niezatrudnieni na etat artyści, tacy jak: aktorzy, tancerze, muzycy, rzeźbiarze, malarze oraz pisarze. Zazwyczaj tworzą w zaciszu swoich pracowni i pracują na zlecenie. Owoce ich twórczości stanowią początkowe ogniwo w łańcuchu wartości, które musi dopiero zostać upublicznione. Drugą grupę stanowią *gatekeeperzy*. Upubliczniają oni owoce twórczości freelancerów i decydują o tym, które z nowych dzieł zostaną udostępnione społeczeństwu. Do tej grupy należą więc np. redaktorzy naczelni czasopism, wydawnictw, menadżerowie galerii sztuki itp. Trzecią grupę stanowią *mikrobiznesmeni i branżowi giganci*, czyli spółki zajmujące się komercyjnym upublicznianiem twórczości freelancerów, zazwyczaj w branży: muzycznej, wydawniczej, telewizyjnej i informatycznej. Oznacza to, że spółki te zajmują się komercjalizacją utworów muzycznych, produkcją filmów, gier komputerowych itd. Dyktują warunki współpracy freelancerom, promują wielu z nich. Czwarta grupa to tzw. *kreatywni ukryci* – osoby pracujące twórczo na etatach firm nienależących do sektorów kreatywnych. Piąta grupa to *publiczne instytucje kultury* – muzea, domy kultury, biblioteki, teatry, kina, filharmonie, galerie oraz obiekty historyczne. Dostarczają społeczeństwu rozrywki kulturalnej przez upublicznianie twórczości freelancerów, pozwalają zdobyć wiedzę i nowe umiejętności przez organizowanie warsztatów (np. rysunku). Szóstą grupę stanowią *organizacje pozarządowe* – organizacje non-profit zrzeszające twórców, promujące twórczość, zachęcające społeczeństwo do udziału w kulturze. Siódma grupa to *władze publiczne*, które wspierają działalność pozostałych uczestników sektorów kreatywnych bezpośrednio przez finansowanie działalności przedstawicieli nauki, kultury czy biznesu lub pośrednio przez inwestowanie w centra kultury, działalność promocyjną, kształtującą kreatywny wizerunek danego regionu. Ósmą grupę stanowią *ośrodki edukacji twórczej*, czyli ośrodki zajmujące się kształtowaniem wiedzy i umiejętności osób twórczych. Kształcą kadry twórców i odtwórców kultury, kadre pedagogiczne, kadry dla firm sektorów kreatywnych i niekreatywnych.

Ostatnia z wymienionych grup, czyli ośrodki edukacji twórczej, stała się przedmiotem dalszej analizy. Uznano ją za grupę, która wpływa na powstawanie i kształt innych grup uczestników sektorów kreatywnych. Przede wszystkim wpływa na grupę freelancerów i gatekeeperów, którzy często są absolwentami takich ośrodków. Absolwenci ośrodków twórczej edukacji wchodzi w skład pracowników: publicznych instytucji kultury, spółek zajmujących się upublicznianiem twórczości, organizacji pozarządowych czy nawet władz publicznych. Z przeprowadzonej przez E. Nęcka analizy procesu twórczego⁷ można wnioskować, że faktycznie szkoły artystyczne są doskonałą kolebką osób przeznaczonych do pracy twórczej. Przede wszystkim kształcą umiejętności w zakresie sztuki, która jest utożsamiana z rdzeniem pozostałych form kreatywności⁸. Poza tym, sam proces kształcenia w szkole artystycznej przygotowuje do radzenia sobie z kosztami procesu twórczego,

⁷ Por. Nęcka E.: Proces twórczy i jego ograniczenia. Rozprawy Habilitacyjne, Uniwersytet Jagielloński, nr 134 Kraków 1987.

⁸ Por. Polańska K.: Kreatywność w społeczeństwie informacyjnym. Przypadek serwisów społecznościowych. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Studia Informatica, nr 30, 2012, s. 102.

tj. koniczność wytężonej i długotrwałej pracy umysłowej, konieczność ponoszenia ryzyka, prawdopodobieństwa porażki, narażenia na publiczną ekspozycję i publiczną ocenę.

2. Analiza działalności ośrodków edukacji twórczej

Zaprezentowana w niniejszym artykule analiza ilościowa opiera się w głównej części na raportach Głównego Urzędu Statystycznego⁹. Analizy tej dokonano dzieląc badane ośrodki na te, związane ze szkolnictwem artystycznym oraz placówki wychowania pozaszkolnego.

2.1. Szkolnictwo artystyczne

Szkolnictwo artystyczne w Polsce funkcjonuje równolegle do ogólnokształcącego systemu oświaty. Można wyróżnić w nim: szkoły artystyczne niedające uprawnień zawodowych, szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe, szkoły policealne oraz studia wyższe.

Szkoły artystyczne niedające uprawnień zawodowych to inaczej szkoły I stopnia zarówno ogólnokształcące, jak i te, kształcące tylko w zakresie przedmiotów artystycznych. W ostatnich 11 latach zaobserwowano wzrost liczby tych szkół. W roku szkolnym 2013/2014 było ich o 62,5%, więcej niż w 2003/2004, a ich liczba wzrastała średnio z roku na rok o 5%. Natomiast liczba uczniów tych szkół zmalała o 6,1% w badanym okresie, spadając przeciętnie z roku na rok o 0,6%. Jednakże biorąc pod uwagę fakt, że liczba ludności w wieku szkolnym w Polsce spada z roku na rok¹⁰ dodatkowo obliczono procentowy udział uczniów w liczbie dzieci w wieku szkolnym. Okazało się, że względna liczba uczniów wzrastała z roku na rok przeciętnie o 2,4%, a całkowity wzrost wyniósł 26,4%.

⁹ Raporty GUS-u: Kultura: lata 2005-2013.

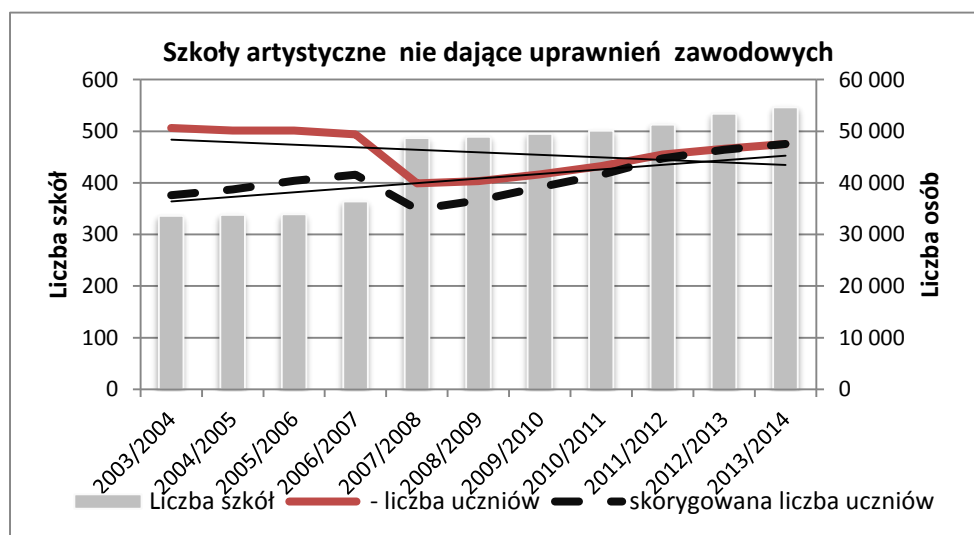
¹⁰ Liczba dzieci w wieku szkolnym do 14 lat w roku szkolnym 2013/2014 była mniejsza od tej liczby w roku 2003/2004 o 25,7%. Dane GUS-u: www.stat.gov.pl.

Tabela 1
Szkoły artystyczne nie dające uprawnień zawodowych

Rok szkolny	Liczba szkół	Liczba uczniów	Odsetek uczniów w odniesieniu do grupy wiekowej
2003/2004	336	50 611	1,28%
2004/2005	338	50 147	1,32%
2005/2006	339	50 135	1,37%
2006/2007	364	49 405	1,41%
2007/2008	487	39 910	1,19%
2008/2009	489	40 337	1,24%
2009/2010	495	41 621	1,33%
2010/2011	501	43 247	1,41%
2011/2012	513	45 478	1,52%
2012/2013	534	46 602	1,58%
2013/2014	546	47 538	1,62%
ZMIANA całkowita	1,625	0,939	1,264
ZMIANA średnia	1,050	0,994	1,024

Źródło: Obliczenia własne na podstawie raportów GUS-u na temat kultury, lata 2005-2013.

W tabeli 1 oraz na rys. 2 zaprezentowano dane oraz wyniki obliczeń. Liniją przerywaną zaznaczona jest skorygowana liczba uczniów, przy założeniu że w ostatnim roku jest ona równa rzeczywistej liczbie. O ile w przypadku rzeczywistej liczby uczniów (linia ciągła) widoczny jest trend spadkowy, o tyle po wprowadzeniu poprawek, odnoszących się do liczby ludności w danym wieku widoczny jest trend rosnący. Wynik taki świadczy o rosnącym zainteresowaniu takim typem edukacji artystycznej.

Rys. 2. Szkoły artystyczne niedające uprawnień zawodowych i liczba uczniów

Fig. 2. Art schools not giving professional rights and the number of their pupils

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportów GUS na temat kultury, lata 2005-2013.

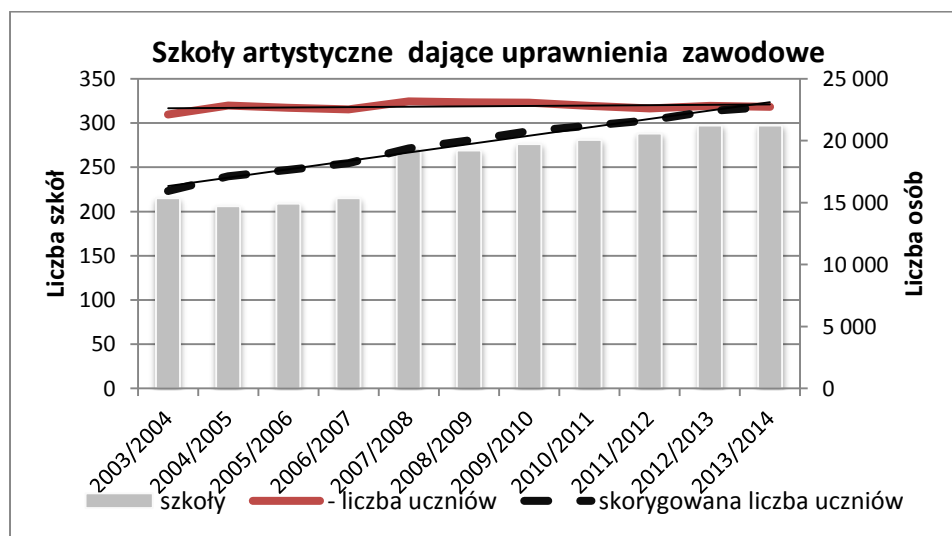
Szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe. Należą do nich sześciolateczne ogólnokształcące szkoły muzyczne II stopnia, sześciolateczne ogólnokształcące szkoły sztuk pięknych, czteroletnie licea plastyczne oraz dziewięcioletnie ogólnokształcące szkoły baletowe. Dane i wyniki obliczeń zaprezentowano w tabeli 2 oraz na rys. 3.

Tabela 2

Szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe

Rok szkolny	Liczba szkół	Liczba uczniów	Odsetek uczniów w odniesieniu do grupy wiekowej
2003/2004	215	22 124	0,35%
2004/2005	206	22 838	0,37%
2005/2006	209	22 652	0,38%
2006/2007	215	22 523	0,40%
2007/2008	271	23 181	0,42%
2008/2009	269	23 096	0,44%
2009/2010	276	23 081	0,45%
2010/2011	281	22 816	0,46%
2011/2012	288	22 599	0,47%
2012/2013	297	22 805	0,49%
2013/2014	297	22 745	0,49%
ZMIANA całkowita	1,381	1,028	1,427
ZMIANA średnia	1,033	1,003	1,036

Źródło: Obliczenia własne na podstawie raportów GUS-u na temat kultury, lata 2005-2013.

Rys. 3. Szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe i liczba uczniów

Fig. 3. Art schools giving professional rights and the number of their pupils

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportów GUS na temat kultury, lata 2005-2013.

Od roku szkolnego 2003/2004 do 2013/2014 liczba szkół artystycznych dających uprawnienia zawodowe wzrosła o 38,1%, przy przeciętnym wzroście z roku na rok o 3,3%. Liczba uczniów tych szkół również wzrosła o 2,8%, przy czym średnio z okresu na okres wzrost ten wynosił 0,3%. Po uwzględnieniu spadkowej tendencji liczby osób w danym

wieku¹¹ wzrost ten okazał się jednak dużo wyższy i wyniósł 42,7%, przy przeciętnym wzroście z roku na rok o 3,6%. Również potwierdza to rosnące zainteresowanie badanym typem szkół.

Policealne szkoły artystyczne. Szkoły te organizowane na podbudowie programowej szkoły ponadgimnazjalnej umożliwiają osobom mającym wykształcenie średnie ogólne uzyskanie, po zdaniu odpowiedniego egzaminu, dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe. Liczba takich szkół wzrosła w badanym okresie ponaddwukrotnie (o 123,3%), przy średnim wzroście z roku na rok o 8,4% (tabela 3, rys. 4). Liczba uczniów również wzrastała w podobnym tempie: o 112,3%, przy średniej wynoszącej 7,8%. Aby umożliwić porównanie wyników i tym razem dokonano obliczeń uwzględniających liczbę ludności w danym wieku – jednakże liczba ta pozostawała mniej więcej na tym samym poziomie¹². Wyniki również potwierdzają duży wzrost zainteresowania takim typem szkół.

Tabela 3

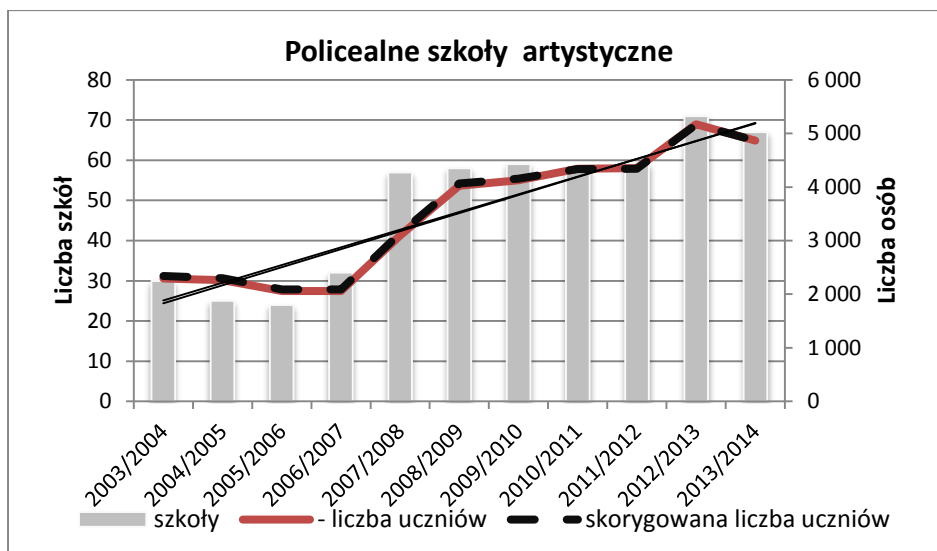
Policealne szkoły artystyczne

Rok szkolny	Liczba szkół	Liczba uczniów	Odsetek uczniów w odniesieniu do grupy wiekowej
2003/2004	30	2 292	0,016%
2004/2005	25	2 260	0,015%
2005/2006	24	2 059	0,014%
2006/2007	32	2 060	0,014%
2007/2008	57	3 098	0,021%
2008/2009	58	4 023	0,027%
2009/2010	59	4 126	0,028%
2010/2011	58	4 342	0,029%
2011/2012	59	4 351	0,029%
2012/2013	71	5 173	0,035%
2013/2014	67	4 866	0,033%
ZMIANA całkowita	2,233	2,123	2,081
ZMIANA średnia	1,084	1,078	1,076

Źródło: Obliczenia własne na podstawie raportów GUS na temat kultury, lata 2005-2013.

¹¹ Liczba dzieci i młodzieży w wieku szkolnym do 18 lat w roku szkolnym 2013/2014 była mniejsza od tej liczby w roku 2003/2004 o 28,0%. Dane GUS-u: www.stat.gov.pl.

¹² Wzięto pod uwagę liczbę ludności w wieku od 19 do 44 lat, która w roku szkolnym 2013/2014 była większa od tej liczby w roku 2003/2004 o 2,0%. Dane GUS-u: www.stat.gov.pl.

Rys. 4. Policealne szkoły artystyczne i liczba uczniów

Fig. 4. Post-secondary art schools and the number of their students

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportów GUS-u na temat kultury, lata 2005-2013.

W tabeli 4 zaprezentowano dane dotyczące liczby absolwentów opisanych szkół artystycznych w latach 2008 – 2013. Każdorazowo można zaobserwować wzrost tej liczby. Rosnącą popularność szkół artystycznych potwierdza też rosnący odsetek absolwentów, w odniesieniu do danej grupy wiekowej.

Tabela 4

Absolwenci szkół artystycznych

rok	Szkoly artystyczne nie dające uprawnień zawodowych		Szkoly artystyczne dające uprawnienia zawodowe		Policealne szkoly artystyczne	
	Absolwenci	Odsetek w odniesieniu do grupy wiekowej	Absolwenci	Odsetek w odniesieniu do grupy wiekowej	Absolwenci	Odsetek w odniesieniu do grupy wiekowej
2008	5 218	0,155%	3 175	0,056%	1 066	0,007%
2009	5 248	0,162%	3 381	0,061%	1 207	0,008%
2010	5 132	0,164%	3 449	0,065%	1 231	0,008%
2011	5 131	0,168%	3 355	0,066%	1 404	0,009%
2012	5 419	0,181%	3 368	0,068%	1 413	0,009%
2013	5 365	0,182%	3 220	0,067%	1 683	0,011%
ZMIANA całkowita	1,028	1,172	1,014	1,204	1,579	1,556
ZMIANA średnia	1,006	1,032	1,003	1,038	1,096	1,092

Źródło: Obliczenia własne na podstawie raportów GUS-u na temat kultury, lata 2005-2013.

Ostatnim etapem edukacji artystycznej jest **szkolnictwo wyższe**. W tym przypadku sytuacja jest odmienna od poprzednich (rys. i tabela 5).

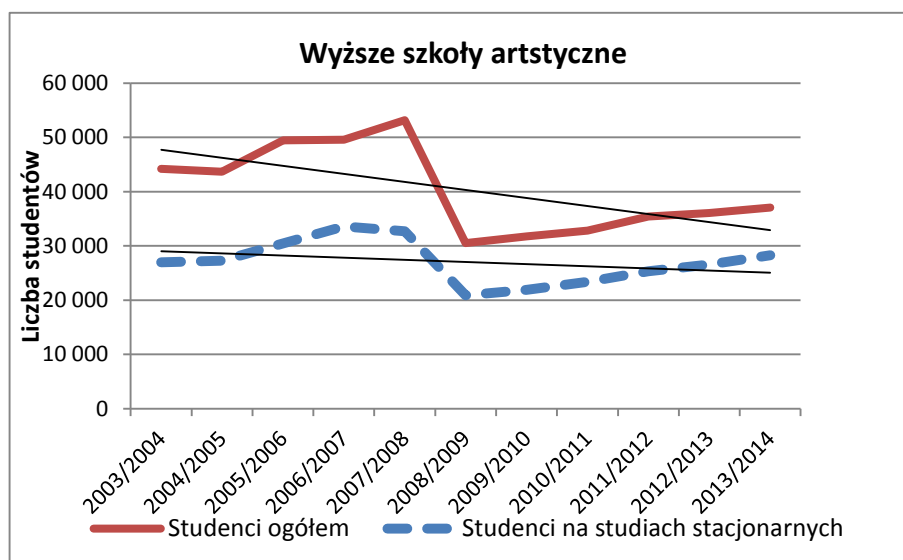
Tabela 5

Studenci artystycznych szkół wyższych

rok szkolny	Studenci ogółem		Studenci na studiach stacjonarnych	
	Liczba studentów	Odsetek w odniesieniu do grupy wiekowej	Liczba studentów	Odsetek w odniesieniu do grupy wiekowej
2003/2004	44 200	0,303%	27 004	0,185%
2004/2005	43 654	0,298%	27 270	0,186%
2005/2006	49 472	0,337%	30 479	0,208%
2006/2007	49 596	0,338%	33 561	0,229%
2007/2008	53 155	0,361%	32 683	0,222%
2008/2009	30 502	0,207%	20 895	0,142%
2009/2010	31 746	0,215%	21 901	0,148%
2010/2011	32 835	0,220%	23 397	0,157%
2011/2012	35 400	0,237%	25 302	0,169%
2012/2013	36 075	0,242%	26 547	0,178%
2013/2014	37 058	0,249%	28 277	0,190%
ZMIANA całkowita	0,838	0,822	1,047	1,026
ZMIANA średnia	0,983	0,981	1,005	1,003

Źródło: Obliczenia własne na podstawie raportów GUS-u na temat kultury, lata 2005-2013.

W roku akademickim 2013/2014 było ogólnie o 16,2% mniej studentów niż w roku 2003/2004, przy średnim spadku z roku na rok o 1,7%¹³. Przy czym, na studiach stacjonarnych odnotowano niewielki wzrost zainteresowania tym typem nauki: o 4,7% (2,6 po uwzględnieniu liczby ludności), przy średnim wzroście z roku na rok o 0,5% (0,3%). W obu przypadkach można zaobserwować jednak lekką, ogólną tendencję spadkową.

Rys. 5. Studenci wyższych szkół artystycznych

Fig. 5. Students of artistic universities

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportów GUS-u na temat kultury, lata 2005-2013.

¹³ Po uwzględnieniu zmian liczby ludności w odpowiednim wieku sytuacja ta się o wiele nie zmieniła.

2.2. Placówki wychowania pozaszkolnego

Ośrodkami pozaszkolnymi o bogatej ofercie usług edukacyjnych są domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice. Większość z tych ośrodków należy do sektora publicznego, a ich działalność organizuje samorząd terytorialny.

W domach i ośrodkach kultury oraz klubach i świetlicach prowadzone są różnorodne **pracownie specjalistyczne** (m.in. fotograficzne, filmowe, komputerowe, plastyczne itp.). W zależności od zaplecza i infrastruktury we wspomnianych ośrodkach organizowane są **zespoły**: taneczne, instrumentalne, wokalne i chóry, **kursy**: języków obcych, plastyczne, gry na instrumentach, tańca, wiedzy praktycznej oraz komputerowe, a także zakładane **koła (kluby)**, tj.: politechniczne, komputerowe, plastyczne itp. Dynamika omówionej oferty przedstawiona została w tabeli 6.

Liczba domów i ośrodków kultury oraz klubów i świetlic zmieniała się od 2001 do 2013 roku, jednak daje się zauważyć ogólną tendencję rosnącą. Potwierdza to fakt, że w badanych latach nastąpił wzrost analizowanych obiektów o 5,3%, a liczba ta z roku na rok zwiększała się średnio o 0,4%.

Tabela 6

Rozwój placówek wychowania pozaszkolnego

Rok	Domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice	Zespoły artystyczne [tys.]	Członkowie zespołów [tys.]	Koła (kluby) [tys.]	Członkowie kół (klubów) [tys.]	Kursy [tys.]	Absolwenci kursów [tys.]
2001	3 705	-	-	-	-	-	-
2003	3 716	15,5	235,7	6,9	202,6	5,7	94,2
2005	3 937	17,4	275,9	10,3	237,8	5,7	91,5
2007	4 169	17,5	281,2	10,7	250,0	5,4	96,3
2009	4 027	18,3	287,3	11,4	274,2	7,1	115,3
2011	-	14,1	227,0	14,3	330,9	6,7	113,2
2012	3 870	15,3	266,5	16,1	362,4	7,9	124,7
2013	3 901	15,5	265,4	16,9	391,0	9,0	124,7
ZMIANA całkowita	1,053	1,000	1,126	2,436	1,930	1,588	1,324
ZMIANA średnia	1,004	1,000	1,012	1,093	1,068	1,047	1,028

Źródło: Raporty GUS-u na temat kultury, lata 2005-2013.

W ciągu badanych lat liczba zespołów artystycznych utrzymuje się mniej więcej na tym samym poziomie¹⁴. W 2013 roku w stosunku do 2003 roku nie uległa ona zmianie i wynosiła 15,5 tys. Nieco inaczej rzecz się ma z liczbą uczestników odnotowanych zespołów¹⁵. Liczba

¹⁴ Szerzej temat ten autorki zgłębiły w artykule „Rola usług edukacyjnych w kształtowaniu klasy kreatywnej polskiego społeczeństwa informacyjnego”, w druku.

¹⁵ W tym wypadku liczba uczestników każdorazowo oznacza liczbę rzeczywistą – bez odniesienia do liczby ludności ze względu na trudność z ustaleniem przedziału wiekowego uczestników.

ta w 2003 roku wynosiła 235,7 tys., a w 2013 – 265,4 tys., co oznacza łączny wzrost o 12,6%. W ciągu badanych lat liczba uczestników zespołów artystycznych zwiększała się z roku na rok średnio o 1,2%. Największym tempem wzrostu charakteryzował się rozwój klubów i kół. W ciągu badanych lat liczba klubów wzrosła z 6,9 tys. do 16,9 tys., co oznacza wzrost aż o 143,6%. Przy czym liczba ta zwiększała się z roku na rok średnio o 9,3%. Liczba uczestników tychże klubów w 2003 roku wynosiła 202,6 tys., podczas gdy w 2013 roku odnotowano ich 391 tys., co oznacza ogólny wzrost o 93,0% – przy średnim wzroście z roku na rok o 6,8%. Zarówno w liczbie kursów, jak i ich absolwentów widać również stałą tendencję wzrostową. W okresie od 2003 do 2013 roku liczba kursów wzrastała z roku na rok średnio o 4,73%, a liczba ich absolwentów o 2,85%. Przy czym w 2013 roku w porównaniu z rokiem 2003 odnotowano o 58,8% więcej kursów i o 32,4% większą liczbę ich absolwentów. Zatem, mimo iż liczba ośrodków kultury nie zmienia się drastycznie, można obserwować ciągły wzrost zainteresowania prowadzonymi w nich zajęciami dodatkowymi.

3. Podsumowanie i wnioski

Przeprowadzone analizy wykazały rosnące zainteresowanie naszego społeczeństwa kształceniem dzieci i młodzieży w ośrodkach edukacji twórczej. Tendencję rosnącą widać zarówno w szkołach artystycznych, jak i placówkach wychowania pozaszkolnego. Największym wzrostem charakteryzowały się koła i kluby placówek wychowania pozaszkolnego. W ślad za nimi uplasowały się policealne szkoły artystyczne oraz szkoły artystyczne, dające uprawnienia zawodowe (tabela 7). Jediną tendencję spadkową odnotowano w zainteresowaniu edukacją w artystycznym szkolnictwie wyższym. Powodów tego stanu rzeczy można się doszukiwać w sporych barierach wejścia do tego etapu edukacji oraz względami utylitarnymi naszego społeczeństwa, związanymi z dostrzeganiem problematyki zatrudnienia w sektorze kultury. Jakkolwiek edukacja twórcza jest pożądanym elementem w procesie kształtowania młodego pokolenia, decyzja o niej nie jest jednoznaczna z wyborem takiego zawodu. Powstaje wrażenie, że jest ona raczej narzędziem mającym zapewnić późniejszy sukces na innych polach zawodowych w życiu dorosłym. Rodzice widząc na rynku pracy ogromne zainteresowanie pracodawców osobami kreatywnymi chętnie posyłają dzieci na zajęcia do ośrodków edukacji twórczej. Prawdopodobnie oczekują od tych ośrodków wzmocnienia potencjału kreatywnego swoich dzieci.

Tabela 7

Rozwój ośrodków edukacji twórczej

Nazwa	Zmiana całkowita
Placówki wychowania pozaszkolnego: liczba kół (klubów)	wzrost o 143,55%
Policealne szkoły artystyczne: liczba szkół	wzrost o 123,33%
Policealne szkoły artystyczne: liczba uczniów	wzrost o 108,1%
Placówki wychowania pozaszkolnego: liczba członków kół (klubów)	wzrost o 93,04%
Szkoły artystyczne niedające uprawnień zawodowych: liczba szkół	wzrost o 62,5%
Placówki wychowania pozaszkolnego: liczba kursów	wzrost o 58,79%
Szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe: liczba uczniów	wzrost o 42,71%
Szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe: liczba szkół	wzrost o 38,14%
Placówki wychowania pozaszkolnego: liczba absolwentów kursów	wzrost o 32,41%
Szkoły artystyczne niedające uprawnień zawodowych: liczba uczniów	wzrost o 26,45%
Placówki wychowania pozaszkolnego: liczba członków zespołów	wzrost o 12,61%
Liczba placówek wychowania pozaszkolnego	wzrost o 5,29%
Studenci artystycznych szkół wyższych: na studiach stacjonarnych	wzrost o 2,64%
Placówki wychowania pozaszkolnego: liczba zespołów artystycznych	0%
Studenci artystycznych szkół wyższych: ogółem	spadek o 17,82%

Zródło: Opracowanie własne na podstawie raportów GUS-u na temat kultury, lata 2005-2013.

Analiza procesu twórczego nasuwa wniosek, że wykształcenie artystyczne nie tylko daje konieczne umiejętności w zakresie sztuki, ale przygotowuje do podjęcia wysiłku związanego z kreatywnością. I właśnie to przygotowanie jest istotne, z punktu widzenia kształtowania kreatywności w młodym człowieku. R. Florida [4] wskazuje na przenikanie się trzech form kreatywności, tj. kulturalno-artystycznej, technologicznej i ekonomicznej. Prace badaczy zainspirowanych teorią R. Floridy często interpretują sektor sztuki artystycznej jako jądro kreatywności, stymulujące nie tylko branżę kultury ale także pozostałe sektory gospodarki. Można zatem przypuszczać, że w opinii współczesnych rodziców o ich dzieciach dominuje pogląd, iż nauczona w dzieciństwie postawa twórcza zaowocuje w przyszłości innymi formami kreatywności w zakresie ekonomicznej i technologicznej. Ta myśl wydaje się stymulować rodziców do posyłania dzieci na lekcje do placówek wychowania artystycznego, co w kontekście kształtowania się klasy kreatywnej wydaje się być jak najbardziej słuszną postawą.

Bibliografia

1. Andersen K.V., Bugge M.M., Hansen H.K., Isaksen A., Raunio M.: One size fits all? Applying the creative class thesis onto a Nordic context. *European Planning Studies* 2010, 1810, p. 1591-1609.
2. Boschma R.A., Fritsch M.: Creative class and regional growth – empirical evidence from eight European countries. *Jena Economic Research Papers* 2007, No. 2007-066.

3. Gabe T., Colby K., Bell K.: Creative Occupations, Earnings, and the U.S. Rural-Urban Wage Gap. *Canadian Journal of Regional Science* 2007, 30(3).
4. Florida R.: *Narodziny klasy kreatywnej*. Narodowe Centrum Kultury, Warszawa 2010.
5. Mellander C., Florida R.: *The Rise of Skills: Human Capital, the Creative Class and Regional Development*. CESIS Electronic Working Paper Series 2012, No. 266. <http://www.cesis.se>
6. Namyślak B.: Sektor kreatywny w gospodarce aglomeracji wrocławskiej. *Wiadomości Statystyczne*, nr 7, GUS, PTS, s. 36-47.
7. Nęcka E.: *Proces twórczy i jego ograniczenia*. Rozprawy Habilitacyjne, Uniwersytet Jagielloński, nr 134, Kraków 1987.
8. Polańska K.: *Kreatywność w społeczeństwie informacyjnym. Przypadek serwisów społecznościowych*. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, *Studia Informatica*, nr 30, 2012.
9. Szultka S.: *Klasy w sektorach kreatywnych – motory rozwoju miast i regionów*. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2012.
10. <http://sjp.pwn.pl>
11. *Raport GUS-u: Kultura w 2013 r.* Raport opracowany przez GUS, Departament Badań Społecznych i Warunków Życia oraz US Kraków, Ośrodek Statystyki Kultury. Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2014.
12. *Raport GUS-u: Kultura w 2012 r.* Raport opracowany przez GUS, Departament Badań Społecznych i Warunków Życia oraz US Kraków, Ośrodek Statystyki Kultury. Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2013.
13. *Raport GUS-u: Kultura w 2010 r.* Raport opracowany przez GUS, Departament Badań Społecznych i Warunków Życia oraz US Kraków, Ośrodek Statystyki Kultury. Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2011.
14. *Raport GUS-u: Kultura w 2009 r.* Raport opracowany przez Urząd statystyczny w Krakowie. Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2010.
15. *Raport GUS-u: Kultura w 2008 r.* Raport opracowany przez GUS, Departament Badań Społecznych Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2009.
16. *Raport GUS-u: Kultura w 2007 r.* Raport opracowany przez GUS, Departament Badań Społecznych Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2008.
17. *Raport GUS-u: Kultura w 2006 r.* Raport opracowany przez GUS, Departament Badań Społecznych Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2007.
18. *Raport GUS-u: Kultura w 2005 r.* Raport opracowany przez GUS, Departament Badań Społecznych Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2006.

Abstract

The creative class, shaped by R. Florida, becomes an increasingly often described phenomena. Its distinctive feature is to generate economic value based on the work and creativity of the class. The creativity is the most desirable feature from the modern workforce.

Thus, the public interest in the education of children and youth in the centers closely related to creativity, or creative education centers can be noticed in our society. The purpose of the article is to analyze the activities of such centers in terms of quantification of educating the youth and their dynamics over the past years.